

**Strategija razvoja turizma s popisom stanja in
prepoznavnostjo potencialov občine
ter odkrivanje integralnih turističnih produktov**

**TURISTIČNA DESTINACIJA – KULINARIKA
OBČINE TRNOVSKA VAS**

Pripravila:

Zmagoslav Šalamun, dipl. inž. med. kom.

Nina Zorman, univ. dipl. medij. kom.

marec 2023

Vsebina je avtorska zaščitena, zato je uporaba vsebine, razmnoževanje in kopiranje brez pisnega dovoljenja avtorja prepovedana.

KAZALO

1.	UVOD	4
2.	STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA	5
2.1.	ZASNOVA POVEZANE TURISTIČNE PONUDBE	5
2.1.1.	<i>Prepoznavnost Trnovske vasi – slogan</i>	5
2.1.2.	<i>Slogan</i>	5
2.1.3.	<i>Verz</i>	6
2.1.3.1.	<i>Izbrani verz</i>	6
3.	OPIS STANJA	6
3.1.	SEZNAM PONUDNIKOV DOMAČIH IZDELKOV	6
3.2.	NARAVNE ZNAMENITOSTI IN KULTURNA DEDIŠČINA	7
3.2.1.	<i>Kulturni spomeniki</i>	8
3.2.1.1.	Cerkev Sv. Bolfenka	8
3.2.1.2.	Simoničeva domačija.....	8
3.2.1.3.	Balažova kapela v Črmlji.....	8
3.2.1.4.	Kapelica v središču vasi Biš.....	8
3.2.1.5.	Znamenje Trnovska vas	9
3.2.1.6.	Znamenje v križišču Ločič	9
3.2.1.7.	Kužno znamenje Ločič	9
3.2.1.8.	Požegarjeva kapela – Bišečki Vrh	9
3.2.1.9.	Letnikova kapela – Trnovski Vrh	9
3.2.1.10.	Letnikova kapela – Trnovska vas	9
3.2.1.11.	Peklarova kapela – Biš	9
3.2.1.12.	Kapelica pri hiši Črmlja 18	9
3.2.1.13.	Štefanova kapela – Trnovska vas	10
3.2.1.14.	Arheološko območje Črmlja.....	10
3.2.1.15.	Rimski gomili - Ločič	10
3.2.1.16.	Gomilno grobišče - Biš.....	10
3.2.1.17.	Gomilno grobišče – Trnovska vas.....	10
3.2.2.	<i>Naravne znamenitosti</i>	10
3.2.2.1.	Rezervat sivih čapelj	10
3.2.2.2.	Močvirska logarica (<i>Fritillaria meleagris</i>)	10
3.2.3.	<i>Zanimivi objekti</i>	11
3.2.3.1.	Simoničeva domačija.....	11
3.2.4.	<i>Znane osebnosti kraja</i>	11
3.2.4.1.	Dr. Jožef Muršec Živkov (1807-1895).....	11
3.2.4.2.	Jakob Gomilšak (1843-1906)	13
3.2.4.3.	Matija Belec (1877-1952)	14
3.2.4.4.	Mirko Muršec Živkov (1887-1961)	14
3.2.5.	<i>Mlinarstvo</i>	14
3.2.6.	<i>Lanarstvo</i>	14
3.2.7.	<i>Posebneži – Terezija Ferlinc (1848 – 1935) Humska teta, Humska Treza</i>	14
3.2.7.1.	<i>Se spominjate coprnice Humske?</i>	15
3.2.8.	<i>Jabolka Ločki Bütol</i>	15
4.	VIZIJA RAZVOJA TURIZMA	16
4.1.	OPIS TURISTIČNE DESTINACIJE	16
4.2.	TURISTIČNA PONUDBA.....	16

4.2.1.	<i>Kulturni turizem</i>	16
4.2.1.1.	Ogled kulturnih znamenitosti Občine Trnovska vas	16
4.2.1.2.	"Pot zedinjena Slovenija 1848 po Slovenskih goricah"	17
4.2.1.3.	Jakob Gomilšak avtor besedila pesmi »Slovenec sem«	17
4.2.1.4.	Povezovanje s Češko	17
4.2.2.	<i>Kulinarični turizem</i>	18
4.2.2.1.	"Sodobni okusi preteklosti."	18
	Bolfenška pečenka s sloganom: »Oh pečenka, nem te jeja, dokič čunek nebo hteja.«	18
4.2.2.2.	Jedi iz Ločkega bütola.....	18
4.2.2.3.	Domača zeliščna lekarna	19
4.2.3.	<i>Prireditve in predstavitve »Kako babe coprajo«</i>	19
4.2.4.	<i>Turistični ambasadorji Trnovske vasi</i>	21
4.2.5.	<i>Narodna noša</i>	21
5.	IZDELAVA SPOMINKOV	22
6.	ZAKLJUČEK	22
7.	KAKO ZAČETI?	22

1. UVOD

Občina Trnovska vas je zaključena geografska celota, naslonjena na regionalno cesto Ptuj – Lenart, prav zaradi tega se razvije v podeželsko močno naselje med tema mestoma in je tudi geografsko središče v dolini med Občino Sveti Andraž in Občino Destrnik. Urejene kmetijske površine ponujajo velike možnosti na področju kmetijstva. Površina občine Trnovska vas je 22,80 km² na kateri živi 1.360 prebivalcev v sedmih vaseh (Trnovska vas, Biš, Ločič, Bišečki Vrh, Trnovski Vrh, Črmlja in Sovjak).

Področje občine Trnovska vas je bilo poseljeno že v predrimskem času. V pozni antiki naletimo na gomile (oblike pokopa v naseljih Biš, Črmlja, Ločič in Trnovska vas). Za posamezne vasi zasledimo zapise o bogati poselitvi zelo zgodaj (Ločič 1307, Črmlja 1320). Urbarialni in listinski zapisi dokazujejo za tiste čase izredno bogate vasi. Začetki razvoja sedanjega centra občine segajo v leto 1768, ko so začeli graditi cerkev. Že leta 1785 nasproti novozgrajene cerkve stoji tudi nova šola z učilnico in stanovanjem za učitelja. Redna osnovna šola je bila ustanovljena 1807 in bila preoblikovana v dvorazrednico v letu 1877.

Po drugi svetovni vojni je bil ustanovljen Krajevni ljudski odbor za območje Trnovske vasi, leta 1952 pa Občinski ljudski odbor Trnovska vas v istih mejah, kot prva komasirana občina. Leta 1962 so bile ustanovljene tudi farne meje s krajevno skupnostjo (današnjo občino). V drugi polovici 18. stoletja so bili na območju Trnovske vasi ustanovljeno gasilsko (verjetno najstarejšo na podeželju), ustanovljeno je bilo tudi prosvetno kulturno društvo in krajevna knjižnica ter hranilnica.

Vse navedeno pomeni, da so kraji privlačni zaradi neokrnjene narave s številnimi naravnimi znamenitostmi (močvirka logarica, gnezdišče Sive čaplje, rimske gomile, ...), bogate preteklosti in tradicije ter dobre geografske lege, saj je središče občine oddaljeno od avtoceste dobrih pet kilometrov, ob tem je cesta Spodnja Senarska – Ptuj za tujce, ki se odpravljajo proti Hrvaški, tako imenovana »bližnjica« do Hrvaške brez vinjete.

2. STRATEGIJA RAZVOJA TURIZMA

Namen projekta je vzpostaviti povezano turistično »destinacijo« na območju LAS in oblikovati poenoten razvojni turistični program za občine, ki še nimajo izvedene vizije razvoja turizma.

Menimo, da je potrebno zasnovati povezano turistično ponudbo v občini, ki se povezuje v območje LAS-a in zaradi tega, ker je občina mejna v območju LAS-a tudi s sosednjim Las-om (LAS Ovtar Slovenskih goric).

2.1. Zasnova povezane turistične ponudbe¹

Pri izdelavi je potrebno upoštevati možnost povezovanja na območju LAS in tudi širše, obenem pa zagotoviti resurse po katerih bo sam kraj v celoviti turistični ponudbi prepoznaven.

Potrebno je združiti vse naravne in kulturne znamenitosti kraja s ponudniki in tudi potencialni ponudniki ter z društvi v občini. Zato je dobro vzpostaviti prepoznavno lokalno blagovno znamko in slogan.

2.1.1. Prepoznavnost Trnovske vasi – slogan

Pri zasnovi slogana je potrebno upoštevati, da je tisto, kar je bilo nekoč slabost danes prednost. Nekoč so bile Slovenske gorice prepoznavne po nerazvitosti, »kmečkem puntu« za pridobitev asfaltirane ceste skozi kraj. Danes je to prednost, saj lahko turistu ponudimo neokrnjeno naravo. Kraj ima tudi bogato zgodovino, ki sega v predrimski čas in tudi pomembni možje so se rodili in živeli v teh krajih.

2.1.2. Slogan

Pokrajina Občine Trnovske vasi je raznolika in v večini neokrnjena, Slovenjgoričani smo trmasti in kleni ljudje, prav zato smo preživeli na teh ilovnatih tleh, ki jih je že opisoval Ivan Cankar, ko se je mudil v Slovenskih goricah in je zapisal: »Če bi Slovenske gorice imele toliko zlata, kot imajo blata, bi bile najbogatejši kraj na svetu.«

Zato so tudi tradicionalisti in na osnovi tega je ohranjenih veliko stvari iz preteklosti.

Izbrani slogan: »Trnovska, polna zgodb prijaznih ljudi«

---

¹ Delovni naslov turistična destinacija - kulinarika

2.1.3. Verz

Za širšo promocijo bi lahko turiste nagovajali tudi s kitico iz pesmi domačina Danila Muršca Popotnik postoj! ali pa pesmi Slovenske gorice. Obe sta iz pesniške zbirke Jesenske trave (2014).

2.1.3.1. Izbrani verz

*Ti, čeprav v razkoraku, postoj, počij oko in duha,
oglej si te kraje, lepi so in pridni ljudje živijo tod.*

3. OPIS STANJA

Pri opisu obstoječega stanja sva poskušala zbrati aktualno ponudbo in naravno ter kulturno dediščino v Občini Trnovska vas.

3.1. Seznam ponudnikov domačih izdelkov

Pri seznamu ponudnikov so zbrani ponudniki ne glede na pravnoformalno registracijo, ki jo je možno registrirati ob začetku izvedbe projekta.

Ponudnik	Ponudba	Možnost dodatne ponudbe
Alojz Benko, Ločič 23, 2254 Trnovska vas	Pridelovalec kvalitetnih vin in bučnega olja. Ukvarja se s čebelarstvom.	Sodelovanje pri kulinariki in samostojna ponudba izdelkov iz vina, medu.
Požegar Franc, Trnovska vas 24, 2254 Trnovska vas	Ukvarja se s čebelarstvom. Pridelovalec medu.	Zelo spreten rokodellec, ki se ga v izdelavo domače obrti (vpletanje steklenic, pletenje košar ...), spominki.
Manfred Jakob, Biš 68, 2254 Trnovska vas	Pridelovalec bučnega olja.	Dodatna ponudba proizvodov iz bučnic
Bojan Kuzminski, Biš 71, 2254 Trnovska vas	Pridelovalec zelenjave.	

Branko Golob, Trnovska vas 38 b, 2254 Trnovska vas	Vrtnarstvo (prodaja sadik, rož in podobno).	
Marjan Ferčec, Biš 36 b, 2254 Trnovska vas	Pridelovalec sadja in zelenjave.	
Marjana Čeh, Biš 69 a, 2254 Trnovska vas	Pridelovalka domače skute in sira.	
Marica Štumberger, Bišečki vrh 1, 2254 Trnovska vas	Peka raznovrstnega peciva	
Irena Rola, Črmlja 12 a, 2254 Trnovska vas	Peka peciva. Pridelovalka zelenjave (šparglji).	
David Majcen - nosilec dopolnilne dejavnosti na kmetiji	Proizvodnja drugih izdelkov iz lesa, plute, slame in protja.	Izdelava spominkov iz lesa, plute, slame in protja.
Društvo gospodinj Trnovska vas	Ročna dela, peka peciva.	Priprava jedi, vzgoje zelišč in zvarkov. Sekcija ročnih del pa izdelava avtohtonih izdelkov - ročnih del.
Društvo za ohranjanje običajev Ločič	Kmečki praznik.	Prireditev nadgraditi z prikazom starih običajev itd.
Turistično društvo Trnovska vas	Rimljani, vlečenje vrvi.	Člani in članice društva bi morali postati promotorji razvoja in promocije turizma.
Bolfenško društvo ljubiteljev stare tehnike Trnovska vas	Panoramske vožnje.	Panoramske vožje turistov s starodobniki po občini

3.2. Naravne znamenitosti in kulturna dediščina²

Med kulturno-zgodovinski spomenik zagotovo sodi cerkev sv. Bolfenka iz leta 1789. V Trnovski vasi je Štefanova kapela, pred vasjo zidano znamenje z nišo izpred leta 1788, ki pa je že predelana. Na pokopališču je Križeva kapela.

Pred zadnjo vojno so še izdelovali laneno platno in konopljene vrvi. Še pred kratkim je bilo tu ohranjenih več lanišnic platna s posebnimi pečati, imenovanimi biki.

² Več o kulturni dediščini si lahko preberete v Strokovnih podlagah za varstvo kulturne dediščine za spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin in dolgoročnega in srednjeročnega plana Občine Trnovska vas, ki ga je leta 2000 izdelal ZVNKD Maribor

V bližnjem gozdu sredi Pesniške doline je pet antičnih gomil. Leta 1962 so našli v eni žgan grob s fragmenti keramike.

V Bišu so bile najdene štiri rimske gomile, ki pa so jih okoli leta 1880 razvozlali: gomile so bile tudi na parceli, ki nosi tudi ledinsko ime Gomile.

V Ločiču stojita stebrasto znamenje iz 16. stoletja dopolnjeno s Figuro iz leta 1680 in zidano stopasto znamenje iz 18. stoletja. V gozdičku zahodno od ceste Ptuj – Trnovska vas je dvoje antičnih gomil. Leta 1962 so v eni našli žgan grob s fragmenti keramike.

V območju vasi Črmlja je vrsta antičnih gomilskih grobišč, ki so deloma razkopana deloma še ohranjena. Večina so v gozdu in na njegovem robu.

V Trnovski vasi se nahaja Simoničeva domačija, ki je stara preko 200 let. Občina je razglasila domačijo za kulturni spomenik in je v celoti obnovljena.

3.2.1. Kulturni spomeniki³

3.2.1.1. Cerkev Sv. Bolfenka

Gradili so jo iz materiala Urbanske pokopališke kapele Sv. Bolfenka in iz kapele Sv. Janeza na Gaberniškem vrhu pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah. Cerkev in župnišče so gradili dobri dve leti, kajti 1. januarja 1790 je bila v cerkvi prva sv. maša. V začetku ni imela takšne podobe kot danes. Zvonik je bil nižji, kajti leta 1885 so ga povečali. Cerkev je imela najprej lesen, raven strop. Obokali so jo šele leta 1880.

3.2.1.2. Simoničeva domačija

Simoničeva domačija je ena redkih ohranjenih izvirnih panonskih domačij v Sloveniji. Ima slamnato streho in je zgrajena v obliki črke L. Je prava panonska hiša, lesena »cimprana« stavba. Zgrajena je bila leta 1787. Občina je razglasila domačijo za kulturni spomenik, ta se vodi v registru kulturne dediščine in spada pod varstvo in zaščito Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Maribor. Popolnoma obnovljena je bila leta 2021.

3.2.1.3. Balažova kapela v Črmlji

Kapelica pravokotne oblike in lesenim zvonikom na slemenu. Fasado členijo šilaste odprtine in polstebri. Postavljena je bila leta 1895.

3.2.1.4. Kapelica v središču vasi Biš

Kapelica z zvonikom ob zadnji fasadi, glavna fasada s povišanim čelom in stebroma. Zgrajena je bila leta 1888. Kapelica stoji blizu hiše Biš št. 10.

---

³ Vir podatkov: Zbirni register dediščine, leto 2000 (Uprava RS za kulturno dediščino)

3.2.1.5. **Znamenje Trnovska vas**

Slopasto znamenje kvadratnega tlorisa členijo pravokotne niše. V globlji niši zgornjega dela je kip. Pokrito je z opečno kritino. Danes predelano znamenje je bilo postavljeno leta 1788.

3.2.1.6. **Znamenje v križišču Ločič**

Znamenje v obliki vitkega slopa kvadratne oblike, s posnetimi robovi v spodnjem delu, v zgornjem delu je na prednji strani sedlasto oblikovana niša. Postavljeno je bilo v 18. stoletju.

3.2.1.7. **Kužno znamenje Ločič**

Kamnito znamenje kvadratane oblike s posnetimi robovi. Na vrhu je odprta hišica, v kateri je kip Matere božje, na strešici je kip sedečega Kristusa. Znamenje je iz 16. stoletja. Znamenje stoji blizu hiše Ločič št. 23.

3.2.1.8. **Požegarjeva kapela – Bišečki Vrh**

Kapelica pravokotnega oblike, pokrita z opečno kritino in z zvonikom na strehi. V notranjosti je poslikan strop.

3.2.1.9. **Letnikova kapela – Trnovski Vrh**

Kapelica z opečno kritino, lesenim zvonikom. Šilasto oblikovane odprtine. Prehod 19. v 20. stoletje. Kapelica stoji blizu hiše Trnovski Vrh št. 15.

3.2.1.10. **Letnikova kapela – Trnovska vas**

Poligonalno zaključena kapelica pravokotne oblike, z dvokapnico, pokrito z opečno kritino. Rahlo zašiljene polkrožno zaključena okna in vrata. V notranjščini prvotna plastika Marije z detetom. Kapelica stoji v bližini hiše Trnovska vas št. 57.

3.2.1.11. **Peklarova kapela – Biš**

Kapelica zaprtega tipa. Dvokapnica je krita z opečno kritino in ima profiliran strešni venec. Postavljena je bila v prvi polovici 20. stoletja. Kapela stoji blizu hiše Biš št. 33.

3.2.1.12. **Kapelica pri hiši Črmlja 18**

Kapelica pravokotne oblike, pokrita z opečno kritino. Odprt zvonik na slemenu. V notranjosti obokana in poslikana. Postavljena je bila v 19. stoletju.

3.2.1.13. **Štefanova kapela – Trnovska vas**

Pravokotna kapelica z lesenim zvonikom in opečno kritino. Zgrajena je bila na začetku 19. stoletja v spomin na kugo, ki je pomorila živino. Kapelica stoji v bližini hiše Trnovska vas št. 10.

3.2.1.14. **Arheološko območje Črmlja**

Gomilna grobišča sestavlja več lokacij gomil iz rimskega časa, nekatere so nepoškodovane, nekatere so poškodovane in nekatere delno prekopane.

3.2.1.15. **Rimski gomili - Ločič**

Gomilno grobišče sestavljata dve gomili iz rimskega časa.

3.2.1.16. **Gomilno grobišče - Biš**

Zravnano gomilno grobišče 4 gomil.

3.2.1.17. **Gomilno grobišče – Trnovska vas**

Gomilno grobišče iz rimske dobe obsega 5 že prekopanih gomil ter eno izravnano ob melioraciji.

3.2.2. **Naravne znamenitosti**

3.2.2.1. **Rezervat sivih čapelj**

Velika naravna znamenitost je tudi gozdni rezervat sivih čapelj v naselju Biš, ki šteje večje število gnezd, od tega sta dve gnezdi belih čapelj in več gnezd kanj, ki se štejejo kot gnezdišča ogrožene živalske vrste, eno redkih v Sloveniji. Zato so v Občini Trnovska vas še posebej ponosni na to dolgonogo in dolgokljuno lepoticco sivo čapljo, ki ima največjo in najstarejšo kolonijo na Slovenskem v Jezerah (kot predel imenujejo domačini) v Bišu.

3.2.2.2. **Močvirska logarica (*Fritillaria meleagris*)**

Značilnosti: Na okoli 30 cm visokem stebelu iz katerega izraščajo črtalasti listi je običajno en sam cvet do 4,5 cm velik cvet. Cvetni listi so škrlatno belo lisasti (šahovnica), le redko tudi beli. Zelo redko sta tudi dva cvetova na enem stebelu. Močvirska logarica zacveti marca ali aprila. V Sloveniji je zaščitena.

3.2.3. Zanimivi objekti

Ob naravni in kulturni dediščini si je v Občini Trnovska vas možno ogledati gasilski dom PGD Biš in ročno brizgalno za konjsko vprego (gre za najstarejšo gasilsko društvo na podeželju v Sloveniji).

Ob tem sta še tu rojstni hiši dr. Jožefa Muršca in Jakoba Gomilška v Bišu. Seveda pa je tu osrednja hiša – Simoničeva domačija.

3.2.3.1. Simoničeva domačija

Simoničeva domačija je ena redkih ohranjenih izvirnih panonskih domačij v Sloveniji zato je to prednost turistične ponudbe Trnovske vasi, sedaj, ko je v celoti obnovljena.

Da bi lažje privabili turiste na ogled hiše bi morali najprej organizirati razne promocijske aktivnosti, in sicer:

a) Klop za fotografiranje

Postaviti klop za fotografiranje - za selfije in objavljanje na družbenih omrežjih. Klop bi bilo potrebno postaviti pri brajdah, da bi se v ozadju videla Simoničeva domačija.

b) Jüžna pod slamnato streho

Na malico pod slamnato streho bi najprej povabili novinarje, kjer bi jim predstavili naš projekt in jih tudi pogostili z domačimi dobrotami.

c) Kuharska delavnica

Sodobni okusi jedi naših babic pod slamnato streho

- k sodelovanju bi lahko povabili kuharske mojstre z kuharsko delavnico, ki bi jo poimenovali: Sodobni okusi jedi naših babic pod slamnato streho.

Tu mislim predvsem na znane kuharske mojstre, ki so znani širom Slovenije.

d) Pogovorni večeri in posveti

Tu bi lahko v poletnih mesecih organizirali pogovorne večere o običajih, navadah, ... Vsekakor tudi posvete o turizmu, ohranjanju kulturne dediščine itd.

Vsekakor pa bi tu morali paziti, da dvignemo nivo.

3.2.4. Znane osebnosti kraja

3.2.4.1. Dr. Jožef Muršec Živkov (1807-1895)

Rodil se je v Bišu, 1. marca 1807. leta očetu Janezu in materi Katarini, rojeni Krajnc. V letih od 1814 do 1815 je hodil v ljudsko šolo pri Sv. Bolfenku. Od leta 1815 do 1817 je obiskoval šolo v Lenartu v Slovenskih goricah, kjer je imel strica dekana Jakoba Šalamuna. Med leti

1818 do 1825 je nadaljeval študij gimnazije v Mariboru. Nato je bil dve leti na liceju v Gradcu. Od leta 1827 do 1831 je študiral bogoslovje. V duhovnika je bil posvečen leta 1830.

Služboval je pri Sv. Antonu v Slovenskih goricah, Sv. Miklavžu pri Ormožu in na Ptujju, kjer je postal tudi kaplan meščanskega konjeniškega oddelka. Od leta 1839 do 1845 je bil privatni učitelj verouka in slovenščine ter vzgojitelj pri grofu Fridauu v Gradcu. Leta 1846 je napravil doktorat in bil nameščen za veroučitelja na novi realki v Gradcu. Leta 1851 je po naročilu ministra Thuna, kot vladni komisar v na novo reformiranih gimnazijah na Hrvaškem uvajal maturo. V Senju je zbolel in se vrnil v Gradec, kjer je vse do upokojitve 1870 ponovno učil na realki. Upokojil se je v Gradcu, kjer je tudi ostal in poučeval verouk v zavodu Vicentium, v zadnjih letih pa še slovenščino za gojence malega semenišča. Leta 1876 je v rojstnem Bišu ustanovil gasilsko društvo. Umrl je 25. oktobra 1895. Pokopan je na domačem pokopališču pri sv. Bolfenku - v Trnovski vasi.

Sodeloval je z veliko pomembnimi ljudmi, kar dokazujejo tudi njegova dopisovanja z Vrazom, Bleiweisom, Slomškom in drugimi uglednimi ljudmi tega časa. Zbiral je ljudske pesmi, pregovore, pravljice, pripovedke, rastlinska imena. Leta 1832 pa se je poskusil tudi v pesništvu in napisal svojo prvo pesem. Sodeloval je pri Kozlarjevem zemljevidu, kjer je Muršec vrisal narodnostno mejo in opisal slovenska krajevna imena v mariborskem okrožju. Da je bil Muršec pomemben človek pove tudi to, da je leta 1847 izšla njegova slovnica, ki je bila prva slovenska slovnica po Valentinu Vodniku.

Udejstvoval se je tudi v političnem življenju. Spadal je med privržence ilirskih idej. 16. aprila 1848 je v Gradcu ustanovil društvo Slovenija, ki si je prizadevalo za samostojno Slovenijo. Brez dvoma je bil Muršec človek, ki je narodno prebudil marsikaterega Slovenca.

Dr. Jožef Muršec Živkov je bil poleg vsega znan kot velik dobrotnik in mecen. Podpiral je dijake in študente, letno je pošiljal darove dijaškim kuhinjam v Mariboru, Ptujju, Celju, bil podpornik mariborski in ptujski čitalnici, daroval je za celo vrsto narodnih ustanov po sloveskem, od leta 1859 je redno pošiljal velike darove lavantinski škofiji po prenosu sedeža v Maribor. Po zapisih bi naj darovi znašali okoli 15.000 goldinarjev.

V rojstnem kraju Bišu in župniji Sv. Bolfenka v Slovenskih goricah je še danes vidna navezanost na domači kraj. Že okoli leta 1860 je ustanovil župnijsko knjižnico in jo založil s slovenskimi in hrvatskimi knjigami. Pomagal je pri preureditvi župnišča, pri obokanju in poslikavi cerkve, daroval je za povišanje zvonika in nove zvonove. Šoli je kupil njivo, prav tako pa je veliko prispeval za gradnjo nove šole. Po nepopolnih podatkih je domačemu kraju daroval okoli 7.000 goldinarjev.

Na njegovi rojstni hiši je bila 9. avgusta 1908, ob 100. obletnici njegovega rojstva odkrita plošča z napisom: "V tej hiši se je porodil 1. marca 1807 dr. Jožef Muršec, cvet slovenskega duhovstva in eden najzaslužnejših slovenskih rodoljubov." Ta kratek napis pove vse o tem velikanu, ki je izšel iz lepih Slovenskih goric, človeka, ki je verjel v to, kar se je dejansko zgodilo šele 95 let po njegovi smrti, da smo Slovenci postali suveren narod (čeprav ne združeni v avstrijski celoti), kar si je ta veliki Slovenec tako močno želel.

Objektivno oceno o njegovem delu, ob 100. obletnici njegove smrti, pa so dali strokovnjaki na slovensko - avstrijskem simpoziju, ki je bil 27. in 28. oktobra 1995 v Trnovski vasi. Organizirala ga je Univerza Maribor in Občina Destrnik - Trnovska vas. Namen simpozija je bil ovrednotiti delo dr. Muršca, predvsem kot slovenskega rodoljuba, dobrotnika, državnega uradnika in duhovnika ter ga postaviti na pravo mesto v slovenski zgodovini. Ob 105. obletnici njegove smrti, pa so mu pred cerkvijo Sv. Bolfenka v Trnovski vasi odkrili doprsni kip, kar dokazuje, da so spomini na dr. Jožefa Muršca - Živkovega v domačem kraju še vedno živi in domačini radi ponovijo besede njegovega nečaka Jakoba Gomilška, ki je zapisal: "Od kod pa je priša?, Z našega Biša je nekda pritiša."

3.2.4.2. **Jakob Gomilšak (1843-1906)**

Jakob Gomilšak (v krstni knjigi Gomilschak) se je rodil 1. maja 1843 v Bišu. Otroštvo je preživel na majhni kmetiji v družini, ki nosi vzdevek Vrbanovi. Kot šestletni otrok je izgubil očeta Jožefa. Mati Uršula je bila sestra dr. Jožefa Muršca, ki je bil Jakobu krstni boter in je zanj in ostale otroke tudi skrbel. Tako tudi ne preseneča Jakobova odločitev, da bo postal duhovnik.

Po osnovni šoli, ki jo je končal v Trnovski vasi, je nato prve razrede latinskih šol obiskoval pri dr. Jožefu Muršču v Gradcu. Šolanje je nadaljeval na gimnaziji v Mariboru. Študij teologije je nadaljeval v Gradcu. Tam je končal študij teologije in bil leta 1867 v Mariboru posvečen v duhovnika. Služboval je v Radgoni, pri Sv. Juriju v Stiefingu in v Trstu. Upokojil se je leta 1904 v Trstu, kjer je živel do smrti (23. marca 1906) in kjer je tudi pokopan.

Gomilškovo delo je zelo razvejano. Bil je pesnik, pisatelj, duhovnik - pridigar. Napisal je več pesmi. Med njimi so najbolj znane: t. i. Prleška himna »Dere sem jaz mali bija«, »študentska himna« »Študent na putu« in najbolj znana »Slovenec sem«, ki je tekmovala za himno Slovenije.

Zbiral je ljudske reke in izreke, opisoval domače kraje (Sveta Trojica, Turki pri Radgoni, Pohorje, Haloze, Trst ...), pisal zgodovinske pripovedke (Devica Oglejska, Slava nedolžnosti), življenjepise (o dr. Muršču) in različne črtice (Iskrice, Bog v naravi, Čujte, čujte možje, Tožba starega kmeta, Človek in živali). Bil je dopisnik časopisov »Slovenski narod« in »Edinost«. Izdal je tudi obsežno delo »Potovanje v Rim«.

Bil je tudi velik dobrotnik. Ob skrbi za domače je pogosto daroval svoje prihranke različnim organizacijam in družbam: Bišečkemu mlekerskemu društvu, Bralnemu društvu pri Sv. Bolfenku (z denarjem in drugim), Nikolajevi družbi, Dijaškemu domu v Celju, cerkvi sv. Vincenca, Ciril–Metodovemu društvu, ubogim šolarjem na realki v Trstu in še številnim drugim ljudem.

3.2.4.3. **Matija Belec (1877-1952)**

Pravi ljudski pesnik in pisatelj, rojen v Ločkem Vrhu. Preživljal se je z drobno obrtjo in hodil na dere. Izdal je 4 zbirke pesmi: Solzna Avstrija, Pesmi I-III (1915-1917), Ptica prostosti v predvojnih in povojnih listih. Umrl je leta 1952 v Bišečkem Vrhu.

3.2.4.4. **Mirko Muršec Živkov (1887-1961)**

Služboval kot pisarniški uradnik na sodišču v Lenartu, zatem v Ljutomeru pri dr. Karlu Grossmanu. Leta 1914 se je poročil na Češko, kjer je leta 1965 v Pragi umrl. Od leta 1910 do 1912 je posegal v strankarske prepire in na liberalni strani objavljaj ostra pisma v narodnem listu pisana v prleščini pod psevdonimom Mihalek s Hude luknje. V Ljutomeru je sodeloval tudi v kulturnem in društvenem življenju.

3.2.5. **Mlinarstvo**

V Občini Trnovska vas je najbolj znan mlin Trančarjev mlin, ob tem so nekoč v Trnovski vasi bili še Kocmutov mlin in Letnikov mlin. V Bišu je bil Čučkov mlin, v Črmlji pa Muršakov, Brunčičev in Balažov mlin.

Mlini so utihnili, spomini pa so ostali. Mlinarstvo je del naše kulturne dediščine, zato bi ga morali vsaj simbolično ohraniti. Vedno več ljudi se odloča za zdravo prehrano in domačo peko kruha, zato bi bilo mogoče tudi s tega vidika vredno razmisliti o obujanju. Mogoče bi se dalo še kaj narediti iz starega dela Tančarjevega mlina.

3.2.6. **Lanarstvo**

Pred zadnjo vojno so še izdelovali laneno platno in konopljene vrvi. Še pred kratkim je bilo tu ohranjenih več lanišnic platna s posebnimi pečati, imenovanimi biki.

Podrobno je lanarstvo v naših krajih obdelano v knjižici Od lanu do platna, ki je izšla v okviru evropskega projekta pri Turističnem društvu Destrnik. V njej je več izjav občanov Občine Trnovska vas o lanarstvu.

3.2.7. **Posebneži – Terezija Ferlinc (1848 – 1935) Humska teta, Humska Treza**

O Humski se je razpisal Ignac Koprivec Kmetje včeraj in danes. Precej gradiva pa je zbrala tudi Jelka Pšajd in objavila v časopisu Občan, kjer je zajetih tudi precej pričevanj občanov in občank Občine Trnovska vas⁴

---

⁴ Kmetje včeraj in danes, Ignac Koprivec, Glavna hranilnica pri Svetem Lenartu v Slov. goricah 1939, stran 215

3.2.7.1. **Se spominjate coprnice Humske?**⁵

Ženska je živela na Humu, zraven pokopališča v Trnovski vasi. K njej so se hodili zdraviti, vse skozi comprnijo. Od kod je imela tisto moč, se ne ve. Ženska je bila majhna, pri hoji si je pomagala s palico. V cimprači je imela kozo in stene prelepljene s časopisnimi izrezki. Nekoč je k njej prišel zdravnik Vajcl in jo nadrl, da ne sme zdraviti/coprati, ker za to ni usposobljena. Ona pa mu je samo rekla: »Če se takoj ne odstranite, vas okamenim! « Zdravnik se je ustrašil in zbežal iz hiše ter se nikoli več ni vrnil.

»Tudi mene so peljali k njej, ko sem bil star okrog 6 let. Nekaj se mi je nabiralo pri ušesih; peljali so me k zdravniku k Sveti Trojici, pa mi je rekel, da ni zdravila za mojo bolezen. Zato so me peljali k Humski, zgodaj zjutraj, pred vzhodom. Tako sva sedela, jaz na stolu, mati zraven mene, ko je iz hiše prišla Humska in govorila: »E ve, te, šc!« Moja bula pri ušesih je izginila.«

3.2.8. **Jabolka Ločki Bütol**

Stara vrsta jabolk, ki je bila znana v Ločiču.

---

⁵ Jožef Pukšič iz Ločkega Vrha v časopisu Občan, 12. marec 2015

4. VIZIJA RAZVOJA TURIZMA

Turistični razvoj v občini mora temeljiti na principih odgovornega turizma, ki zmore in zna ob ekonomskih učinkih upoštevati naravne in kulturne resurse, ljudski potencial, tradicionalno identiteto in trajnostni razvoj.

Za odgovor na vprašanje, kako naprej, je najprej potrebno najti odgovor, kje smo danes.

4.1. Opis turistične destinacije

Občina Trnovska vas se lahko pohvali z zeleno naravo, prijetno klimo, razviti je treba pristno vinsko-kulinarična doživetja z živahno podobo podeželja ter veselimi in gostoljubnimi domačini.

V prihodnjih letih pa mora Občina Trnovska vas stremeti k zavesti ciljnih skupin, da bo turistična ponudba pozicionirana kot: zelena, ekološko ozaveščena destinacija za sprostitev in aktivni odmor, za doživljanje kulture in tradicije, za raziskovanje podeželja, za uživanje ob domači vinski ponudbi in pristni kulinariki ter ob gostoljubju domačinov.

Pri razvoju turizma je treba izkoristiti tudi dobro geografsko lego, ki je v zadnjih letih podkrepljena z dobro cestno infrastrukturo (bližina avtoceste). Vsekakor pa bi bilo k ponudbi dodati ekološke vsebine.

4.2. Turistična ponudba

Potencialnim turistom je potrebno ponuditi raznoliko turistično ponudbo, ki pa mora biti enotna, da je možno turistu ponuditi več možnosti hkrati. Turistično ponudbo smo razdelili v več skupin.

4.2.1. Kulturni turizem

Produkt kulturnega turizma je velikokrat tesno povezan s prihodom tujih turistov. Pri ponudbi kulturnega turizma bi bilo potrebno ob ogledu kulturnih znamenitosti v ponudbo vključiti znane osebnosti občine, ki so delovale v tujini.

4.2.1.1. Ogled kulturnih znamenitosti Občine Trnovska vas

Izobraziti turističnega vodnika, ki bi turistom predstavil kulturne znamenitosti Občine Trnovska vas ob bogati kulturni in kulinarični ponudbi. Možno je pripraviti več variant ogledov in ponudbe.

4.2.1.2. **"Pot zedinjena Slovenija 1848 po Slovenskih goricaH"**

Dr. Jožef Muršec je 16. aprila 1848 je v Gradcu ustanovil društvo Slovenija, ki si je prizadevalo za samostojno Slovenijo. Sodeloval je pri programu Zedinjene Slovenije 1848. Najpomembnejši med organizatorji podpisovanja peticij za Zedinjeno Slovenijo so bili Oroslav Caf, Andrej Družovič, dr. Štefan Kočever, Anton Kreft, Jakob Kreft, dr. Franc Miklošič, dr. Anton Murko, dr. Jožef Muršec, dr. Matija Prelog, Davorin Trstenjak, dr. Lovro Vogrin, Stanko Vraz in drugi.

Obstaja tudi pot "Pot zedinjena Slovenija 1848 po Slovenskih goricaH". Predvideno je, da bi pot povezovala kraje, kjer so se rodili in živeli narodni buditelji ter kraje dogodkov. Potekala bi od Lenarta, Sv. Ane, Jurovskega Dola, Maribora, Hrastovca, Voličine, Zavrha, Destrnika, Trnovske vasi, Biša, Svetega Andraža, Juršincev, Ptuja, Dornave, Muretincev, Velike Nedelje, Ormoža, Središča ob Dravi, Ljutomera, Cerovca, Radomerščaka, Male Nedelje, Svetega Jurija, Biserjan, Hrastja-Mota, Gornje Radgone, Benedikta, Treh kraljev, Negove, Grabonoša, Kraljevcev, Cerkvenjaka, Zgornjih Verjan, Svete Trojice, Spodnje Senarske nazaj do Lenarta.

4.2.1.3. **Jakob Gomilšak avtor besedila pesmi »Slovenec sem«**

V tem sklopu bi bilo možno narediti kulturni dogodek in povabiti tuje in domače avtorje domoljubne poezije po vzoru »Prešernov smenj« ob slovenskem kulturnem prazniku v Kranju. Navezati bi bilo potrebno tudi stike s slovenskim društvom v Trstu, kjer je Gomilšak deloval zadnja leta svojega življenja.

4.2.1.4. **Povezovanje s Češko**

Vzpostaviti sodelovanje s tujino in se poglobiti v raziskovanje razvoja kmetijskih strojev skozi zgodovino ob razstavi starega kmečkega orodja ob Simoničevi domačiji. Razstavo kmečkega orodja si je možno ogledati v večih krajih doma ali v tujini. Tu bi bilo potrebno navezati stik s Češko. Mirko Muršec Živkov iz Biša, ki je zaradi političnega udejstvovanja leta 1914 od ljutomerskega odvetnika Grossmana pobegnil na Češko in se zaposlil na Blanskem v tovarni kmetijskih strojev. Zanimivo je, da so vsi Muršeci potomci imeli od te tovarne mlatilnice in nihče ni nikoli povedal, če jih je urejal Mirko Muršec, ki je bil v tovarni K. & R. Ježek, Blansko zaposlen, kot hišni odvetnik.

(<http://www.rukovetprosberatele.cz/cs/1642-k-r-je%C5%BEEK-blansko-1889-1945/velk%C3%BD>).

Umrl je v Pragi leta 1961, njegov vnuk Mirko Muršec živi v Pragi in je zaposlen na nepremičninskem podjetju Remax Praga, sestra živi v Franciji.

(<https://www.sreality.cz/en/directory/mirko-mursec-stare-hradiste/18788>)

4.2.2. Kulinarični turizem

Žal se zaenkrat v kraju ne moremo pohvaliti z gostinskim lokalom s kvalitetno kulinarično ponudbo, zato bi bilo potrebno ponudbo lokalnih jedi promovirati pod lokalno blagovno znamko "**Sodobni okusi preteklosti.**" Pod to lokalno blagovno znamko bi promovirali in pripravljali jedi naših babic na sodoben način. V sklopu tega bi lahko organizirali kulinarično dogajanje v kraju z različnimi prireditvami.

4.2.2.1. "**Sodobni okusi preteklosti.**"

Žganci po Murščevo – Žganci, kot jih je jedel dr. Jožef Muršec, ko se je vrnil v rodni Biš in ob žgancih sorodnikom in somišljenikom razlagal o politični situaciji,

Krapec z zablom – Pogača iz krušne peči, zgoraj pa naložena zaseka ne ocvirki,

Gomilškova klobasa s pšenom – Klobasa in pšeno, ki jih Jakob Gomilšak opeva v pesmi Pesem Od pridnega študenta, ko je zapisal:

»Mati so mi nabasali,
Pšena no klobas,
Oča so me zapelali,
V Marborg, v štrti klas.«

Bolfenška pečenka s sloganom: »Oh pečenka, nem te jeja, dokič čunek nebo hteja.«⁶

Ob tem pa seveda ne smemo pozabiti na dobro ponudbo vin, lahko pa bi tudi bila vinska blagovna znamka Bolfenška kapljica, ki bi lahko bila povezana z brajdami pri Simoničevi domačiji ali kaj podobnega.

4.2.2.2. **Jedi iz Ločkega bütola**

Gre za jabolko, ki bi jo lahko posadili pri Simoničevi domačiji in potem iz tega jabolka izdelovali jedi z zgodbo.

Bütolov štrükl – Jabolčna pita narejena iz jabolka Bütol

Ločki jabolčni klotji – Sušeni jabolčni krlji iz jabolka Bütol

Bütolova marmelada – Marmelada iz jabolka Bütol

Bolfenški esih – jabolčni kis

Bütolov čaj – sadni čaj iz jabolka

Bütol v medu – suhi jabolčni krlji v medu

---

⁶ Verz iz pesmi Pesem na gosteh avtorja Jakoba Gomilška

4.2.2.3. **Domača zeliščna lekarna**

Ob Simoničevi domačiji je vrt, na katerem bi lahko članice Društva gospodinj Trnovska vas predelovale zdravilna zelišča in iz njih pripravljale razne zdravilne mešanice čajev za zdravljenje. Nekatera zelišča bi lahko nabrale čez leto. Pripravljale bi lahko razna mazila, mila itd. Te pripravke za zdravilne napitke bi lahko prodajale pod blagovno znamko:

“Zvarki Humske Treze”

Humska Treza je vedno priporočala, da moramo doma imeti nekaj zelišč, ki nam pomagajo pri lajšanju različnih težav in sicer:

- **za pomirjanje:** baldrijan, hmelj, melisa
- **pri napenjanju:** vrtni janež, kumina, komarček
- **ob težavah z mehurjem:** listi brusnic, mešanica za mehur
- **med drisko:** posušene borovnice
- **pri prehladu in potenju:** bezeg, lipovo cvetje
- **ob kašlju:** islandski lišaj, jeglič, trpotec, žajbelj
- **za želodec:** kamilica, poprova meta, tavžentroža, encijan
- **ob nespečnosti:** baldrijan, hmelj, melisa
- **pri zaprtju:** laneno seme, mešanica čaja za odvajanje

Recepte za mešanice čajev je zbiral Danilo Muršec, samo vprašanje je ali nam bo to kdaj dostopno.

4.2.3. **Prireditve in predstavitve »Kako babe coprajo«**

Humska Treza je bila znana tudi, kot piše Ignac Koprivec v knjigi Kmetje včeraj in danes, da je znala čarati - coprati.

Skozi zgodovino je čarovništvu v teh krajih utrpelo veliko škodo zaradi strogega sodišča v srednjem veku v Hrastovcu, kjer je v bližnjem gozdu zgorelo veliko čarovnic. Kljub vsem ukrepom, ki so jih izvajali in na grmadi kurili nedolžna dekleta se je čarovništvo enako, kot ostale obrti, prenašalo iz roda v rod. Vsaka ženska mora obvladati vse osnove tega posla, drugače nima glavne besedi pri hiši.

Nekaj osnovnih navodil:

Coprni je in podobne stvari vidijo samo tisti posamezniki/posameznice, katerih botra/boter sta pri krstu grešila.

*****

Pravili so, da je coprnica trikrat zapovrstjo prišla k hiši, ko jo je potem zacoprila. V določenih dnevih – ob polni luni si je prišla sposodit tri lüke, tri krompirje ali kaj drugega in s tem kasneje pocoprila hišo.

*****

Coprnica si na tuj račun redi svinje; tam, kjer zacopra, gre hrana svinj k njenim svinjam, čeprav jih slabo hrani. To je coper.

*****

Vse coprnice obljubijo dušo (ni nujno, da svojo) hudiču, da jim coprnije uspevajo. Za dušo, ki jo je prodala, dobi denar. Pod dimnik nastavi proseno kašo, da se hudič najé. Lačen ne more proč, ker je prinesel toliko denarja.

*****

Eden je videl na drevesu štrik, ki ga je baba dojila, in iz štrika je teklo mleko.

*****

Žena je videla, kako so po slemenu strehe letali zeleni hudički. Pogorela je štala, sin, ki je podtaknil ogenj, se je obesil, vrv pa ni gorela – gasili so hudiči, saj ni gorelo ampak se je samo kadilo. Hudičke je videla samo žena.

*****

Velikokrat si je človek sam delal strah: če s pokopališča prineseš lesen križ, ga postaviš na mizo in neseš nazaj, dobiš novo obleko. To je naredil Edek in ko je postavljaj ponoči križ nazaj na grob, si je zataknil fürtušnco v zemljo. Iz strahu, da ga iz groba grabi mrlič, ga je na mestu kap.

*****

Danes je mir. Mladina nič več ne ve o coprniji. Nihče več nič ne reče. Nekaj še verjamejo. Nič si ne upajo reči, ker je skrivnostno.

*****

Stara je znala govoriti z mrtvimi, zato so jo imeli za coprnico.

*****

Naenkrat je začel pihati močan veter in šum in z mano sta šli naenkrat dve črni ovci. Tako sem se ustrašil, da sem bil ves moker, vrgel sem meso stran in tekel domov.

*****

Žarečih metel, šumov in zelenih možicev ne vidi vsak. Vidi jih samo tisti, katerega botra ali boter pri krstu nista pravilno odgovarjala ali sta kaj zagrešila.

*****

Vsem coprnicam je hudič nosil denar skozi dimnik.

*****

Tisti, ki vidijo, so osrani po glavi in v riti.

*****

Mati in sin sta šla zvečer domov in naenkrat je začelo grmeti, deževati, snežiti in zagledala sta žarečo brezovo metlo, ki se je spustila v dimnik coprničine hiše.

*****

V coprnijo in coprnice verjamem še danes. Kdor je to skusil, že ve!

*****

V vasi pri neki hiši so imeli vrageca. Ko je mož umrl, vragec ni mogel v hišo, ker so ljudje molili. Ko pa so šli ven, je bila krsta prazna, saj je vrag vzel dušo, za katero je nosil denar.

*****

Velika skrivnost kako se znebiti čarovnice pa na delavnici ali prireditvi izveste recept: Copra se rešiš tako, da za coprnico zliješ vedro vode, mleka ali pa za njo pometaš.

V sklopu coprništva bi lahko prodajali spominke male brezove ali sirkove metle in druge pripomočke (čarovniške napoje).

4.2.4. Turistični ambasadorji Trnovske vasi

Znani domačini (Ana Vurcer, Silva Čeh) in prijatelji kraja (skrbnik bütola pri Simoničevi domačiji) bi na socialnih omrežjih (tudi blog) promovirali turistično destinacijo Trnovske vasi.

4.2.5. Narodna noša⁷

Možje in fantje so nosili dolge breguše (široke pisane dokolenske hlače) in prek njih srajce do stegna. Oboje je bilo iz domačega platna. Čez srajco so oblekli moder ali rdeč prslek (kamižol) in iste barve pas, suknjeni moder plašč s širokim ovratnikom (kolerom). Glavo jim je pokrivala kosmata kapa ali črn klobuk s širokimi krajniki. Obuti so bili v škornje z visokimi opatnicami.

Ženske so oblačile raš (janka) s stoterimi gubami, segajoč pod kolena, rdeč ali moder telesnik (moderc), prešit s trakovi v različne barve, namesto srajce pa bele rokavce. Obute

---

⁷ Slovenske večernice, Celovec (51. zvezek), 1898, 3-63, avtor Jakob Gomilšak Vrbanov

so imele črevlje z visokimi opetnicami in mnogogubnimi sarami. Omožene žene so nosile na glavi snežno bele peče (rute), dekleta pa so hodila gologlave. Le preko čela so si navezale 6-8 svilenih trakov. Zadaj pa so jim visele kite s spletenimi trakovi.

5. IZDELAVA SPOMINKOV

Pri Društvo gospodinj Trnovska vas deluje sekcija, ki se ukvarja z ročnimi deli, ta skupina bi lahko izdelovala spominke.

Pri izdelavi spominkov bi vključili tudi Davida Majcna, Franca Požegarja, ...

6. ZAKLJUČEK

V zasnovi so navedene številne možnosti promocije turizma in privabljanja turistov. Navedene so tudi osnove; ko bi izbrali končne verzije slogana in nabor prireditev ter domače kulinarike bi bilo potem potrebno izdelati natančni načrt turistične ponudbe in promocije.

V turistično ponudbo ni zajeta vsa naravna in kulturna dediščina, običaji, navade in znane pomembne osebnosti kraja.

Vse je možno dodelati, najprej pa je potrebno izbrati smer ponudbe in promocije. Ne glede na izbrano pa je treba vse kar je v Trnovski vasi narejeno ali poteka dvigniti na bistveno višji nivo predstavitve in ponudbe.

7. KAKO ZAČETI?

V Strategiji razvoja turizma s popisom stanja in prepoznavnostjo potencialov občine ter odkrivanje integralnih turističnih produktov smo vključili glavne poznane turistične adute Občine Trnovska vas. Za razvoj je to bistveno premalo, zato je potrebno preveriti možnosti in zainteresiranost občank in občanov pri razvoju turizma v občini.

Najprej bi bilo potrebno izvesti anketo med občankami in občani, kaj jih na področju turizma zanima in kje so pripravljeni sodelovati.

To anketo je možno izvesti z objavo v Trnovskem zvonu ali narediti spletno anketo, ki je dostopna preko QR KODE.

Na osnovi zbranih podatkov je potrebno iz strategije izluščiti kje lahko začnemo. Z zainteresiranimi ponudniki je potrebno narediti pogodbe in jih zavezati, da se vsaj dve leti od podpisa morajo držati dogovorov napisanih v pogodbi.

Vsekakor pa bi se ob spletni predstavitvi morali lotiti predstavitev na družbenih omrežjih in doreči ključnik (#). To ni vključeno v projekt, kljub temu bi bilo nujno vzpostaviti Facebook stran in Instagram profil.